

PO ZBOROVANJU V SIGMUNDSKRONU

Narodne manjšine v Italiji in Avstriji

Katoličani zoper katoličane - Naj bo konec nasilnega nacionalizma!

Veliko protestno zborovanje, ki so ga priredili Južni Tirolci na gradu Sigmundskronu blizu Boena, je rodilo, kot je bilo pričakovati, pomembne politične posledice.

Zahteva nemške manjšine, naj se Južni Tirol v smislu pogodbe Gruber - De Gasperi odcepi od Tridentinskega ter proglašajo za samostojno pokrajino z zakonodajno in upravno avtonomijo, je razburkala duhove od Boena do Rima ter našla močan odmev tudi v sosedni Avstriji.

Italijanski priseljenci, ki tvorijo v nekdanji popolnoma nemškem Boenu več ko tridesetinsko večino prebivalstva, so priredili po mestu velike protinemske demonstracije in isto se je zgodilo v Meranu, kjer so priseljenci domačine tudi že potisnili v manjšino.

Protestom so se priključile tudi razne organizacije bivših bojnikov. Oba demokršćanska poslance Facchin in Berloff, zastopnika priseljencev v parlamentu, sta se pa nemudoma javila pri načelniku vlade Zoliju z zahtevo, naj kaj odločnega ukrene proti nemškemu hujskačemu na Južnem Tirolskem.

KLIC PO »ČVRSTI ROKI«

Da bi ta zahteva dobila tehtnejši poudarek, je bil v nedeljo sklican v Bocen sestanek vseh krajevnih tajnikov Italijanske kršč. demokracije, na katerem so popolnoma odobrili korak obeh poslancev ter sprejeli izredno ostro resolucijo proti voditeljem Južnotirolske ljudske stranke.

V resoluciji jim očitajo, da s svojo politiko zastrupljajo odnose med obema narodoma ter širijo narodno mržnjo »po čistem nauku nacizma«, ki ga ustavni zakoni republike odkrito obsojajo in zavračajo.

Predstavniki Kršč. demokracije »pozivajo v slovesni obliki vlado, naj nastopi čvrsto in odločno v obrambo državnega dostojanstva in ugleda na Južnem Tirolskem«. Vlada naj poskrbi, da se bodo vsi obstoječi zakoni zares »spoštovali in izvajali v prid vseh državljanov«.

To lahko zahtevajo demokristjani s tem večjo upravičenostjo, ker je njihova »politika do narodnih manjšin bila vselej prežeta z najširšim razumevanjem« za njihove socialne potrebe in demokratične svoboščine. Kar se posebno Južnega Tirola tiče, je Italija bila z njegovim prebivalstvom nemškega jezika »nad vse mere širokosrčna«. Danes uživa to prebivalstvo »gospodarsko blaginjo, kot je ni prej nikoli poznalo«.

In tako je javnost pričala javnemu spopadu med dvema izrazito katoliškima organizaci-

jama v katoliški Italiji. Najlepše pri tem pa je naslednje: demokristjani zahtevajo brezpogojno izvajanje obstoječih zakonov in prav isto burno terja Južnotirolska ljudska stranka. Saj je prejšnjo nedeljo priredila veliko zborovanje v Sigmundskronu prav za voljo tega, da protestira pred svetom proti rimski vladi, ker ne izvaja zakonov v prid manjšine.

KDO NE SPOŠTUJE ZAKONOV?

Predstavniki Južnih Tirolcev je javno pribral, da je 11 let po podpisu pogodbe Gruber-De Gasperi Italija izvedla šele 40 odstotkov svojih zakonskih obveznosti do manjšine. O enakopravnosti obeh deželnih jezikov ni n. pr. nikjer ne duha ne sluha, v javne službe je država namestila v pokrajini doslej le 10 odstotkov domačinov.

V ostali državi veljavni zakon proti naseljevanju mest je Rim za Južno Tirolsko ukinil. V njegova mesta se nasprotno po krivdi demokristjanskih vlad leto za letom vseljujejo trume tujcev iz vseh delov Italije. Cilj take politike je očiten: prej čisto nemška dežela naj postane v doglednem času iz večine italijanska. Domačini naj na rodni zemlji postanejo brezpomembna manjšina, katerim gospodujejo tuji priseljenci.

RAZBURJENJE V AVSTRIJI

Vse avstrijske stranke, ravno tako vladne kot opozicionalne, so mnenja, da namen pogodbe Gruber - De Gasperi o zaščiti manjši-

ne ni mogel biti ta, da Avstrija prizna Italiji pravico iztisniti manjšino iz stoletnih bivališč njenih očetov.

Če Rim tako tolmači pogodbo, je v veliki zmoti. Avstrija je podpisala sporazum zato, da se Južni Tirolci zaščitijo, in ne zato, da se uničijo. Sesti je treba zatorej k zeleni mirzi ter skupno premotriti smisel in pravi namen pogodbe Gruber - De Gasperi.

Če bi se avstrijska in italijanska vlada pri pogajanjih ne mogli sporazumeti, naj se, kot zahtevajo mnogi avstrijski politiki, predloži zadeva v razmotrivanje tudi drugim državam. Sporazum o Južnem Tirolu je namreč sestavni del mirovne pogodbe, ki je nista podpisali samo Avstrija in Italija, marveč tudi velesile in številne druge dežele. Edino njim pritiče pravica, da uradno tolmačijo smisel pogodbe.

Opozicionalna Svobodnjaška stranka Avstrije je prejšnjo sredo že vložila v dunajskem parlamentu poziv na vlado, naj se za stran Južnega Tirola obrne na pristojna mednarodna mesta, ki naj razčistijo pravdo o nemški manjšini v Italiji.

Duhovi so se še bolj razvneli te dni, ko so dospele v Avstrijo vesti o ponovnih protinemških uličnih demonstracijah v Bocnu. V nedeljo je velika množica novofašistov poskusila vdreti v tiskarno in uredništvo glasila manjšine Dolomiten. Da ni bilo številnih karabinjerov, ki so Nemce branili, bi bilo prišlo v Bocnu prav gotovo do krvavih pretepev in nasilstev.

Kdo nosi odgovornost?

Taki in slični dogodki utegnejo res povzročiti, da bo Avstrija slej ali prej sprožila južnotirolsko vprašanje pred mednarodno javnostjo.

Samo po sebi se razume, da je vse to rimski vladi skrajno neprijetno. Ona pač želi, da se odnosi med Italijo in njenimi državljani obravnavajo in rešujejo doma in ne v inozemstvu. Taka je naravna želja vsakere vlade na svetu.

Vprašanje pa je, kdo je kriv, da se je Južni Tirol začel postopoma pretvarjati in zoreti v mednarodni problem.

Po našem prepričanju so za to odgovorne rimske vlade. Odkar je bila podpisana pogodba Gruber - De Gasperi, je minilo 11 let, toda Rim še vedno ni izdal večine izvršnih zakonov, s katerimi naj bi se uresničila polna samouprava in narodna enakopravnost manjšine. — Ista zavlačevalna politika kot pri nas z londonskim sporazumom!

Najhujše od vsega pa je doseljevanje tujcev, o katerem trde v Rimu, da se ne da pre-

prečiti, češ da je po ustavi slehernemu državljanu zajamčena pravica svobodnega naseljevanja v kateremkoli kraju republike. V tej točki so bile vse demokršćanske vlade nepopustljive. Tudi sedanja Zolijeva nadaljuje kolonizacijo Južnega Tirola kot vse prejšnje. Saj je pred kratkim določila 2 milijardi in pol lir za zgradnjo nove četrti v Bocnu.

Načelo demokristjanov, da je naseljevanje tujcev na ozemlju manjšin nujno in neogibno, je politično zelo kratkovidno in nevarno. Iz njega namreč izhaja, da je narodnim skupinam, ki pridejo v okvir Italije, usoda zapečatená: Prej ali slej bodo utonile v vladajočem narodu!

JUGOSLOVANI V AVSTRIJI

Vsak trezen človek pa ve, da se Avstrija nikoli ne bo sprijaznila s tako usodo svojih rojakov v Južnem Tirolu. Bojevala se bo z vsemi sredstvi, da jih Italija ne bi pretvori-

NOVICE Z VSEGA SVETA

»OČE VODIKOVE BOMBE«

Ko je Sovjetska Rusija preizkusila medcelinski izstrelak in nato pognala v vesemirje še umetni satelit, je ameriška javnost zahtevala, naj parlament takoj preišče, iz kakšnih vzrokov so se Združene države dale na tem področju posekati od Rusov.

Preiskovalni odbor senata se je v ta namen sestel prvič v ponedeljek ter najprej zaslišal profesorja Edvarda Tellerja, ki ga v Ameriki nazivajo »očeta vodikove bombe« in ga smatrajo za največjega znanstvenega strokovnjaka Združenih držav.

Dr. Teller je izjavil, da so Rusi danes za 10 let pred Amerikanci. Če bosta obe velesili nadaljevali tekmovalno z enako hitrostjo, bo Amerika na področju usmerjevanih izstrelkov v bodočnosti še bolj zaostala za Rusijo. Sovjetska zveza, je dejal, je sedaj približno v taki znanstveni premoči, kot so bili l. 1945 na svetu Amerikanci. Rusi so danes sposobni zadeti z medcelinskimi ali prekoceanskimi izstrelki n. pr. mesto Houston v Texasu, ki je zanje postalo prav »bliznek cilj«.

Od kod uspehi ?

Na vprašanje, kako so Rusi mogli doseči tolike uspehe, je dr. Teller odgovoril takole. Uspeli so, ker so svoje napore osredili na reševanje najtežjih in najnapornejših znanstvenih nalog. Posvetili so posebno skrb teoretični fiziki, medtem ko so se Amerikanci pečali predvsem z vprašanji, ki so obetala hitre uspehe.

Ameriško občinstvo, je dodal, je navajeno pripisovati vsak ruski znanstveni napredek in sleherni ameriški poraz delu atomskih volonov. Ogleduhi so sicer Rusom brez dvoma pomagali, a nikakor ne v toliki meri, da bi mogli tako zelo prekositi nekomunistični svet.

Po Tellerjevem mnenju je naloga Amerike, ki je na jedrnem področju brzkone še vedno razvitejša od Rusije, sedaj ta, da posveti atomskim raziskovanjem več denarja ter skupno dela z zavezniki. Naloga, ki jo je treba obvladati, se namreč ne tiče več le Združenih držav, temveč vseh svobodnih del na svetu.

Lajka: prvi potnik po vesemirju

TEMNO OZRAČJE

Ker so Amerikanci in Angleži začeli dobavljati Tuniziji orožje, se je francoskih nacionalistov polastila velika nevolja. Da bi duhove pomiril, je te dni prispel v Pariz sam načelnik angleške vlade Macmillan.

Prebivalstvo ga je pa sprejelo naravnost sovražno. Iz množice so padali vzkliki: »Na vislice z Macmillanom!« Tako grdega sprejema že dolga desetletja ni doživel noben uradni predstavnik Velike Britanije na francoskem. Policija je morala iznova zastražiti angleško in ameriško veleposlaništvo v Parizu.

Razgovori z Gaillardom tudi niso potekali zadovoljivo. Pariška vlada je pričakovala, da bo Macmillan, samo da se spet sprijazni s francoskim zaveznikom, v nekaterih bistvenih rečeh popustil. Nadejala se je predvsem, da bo Anglija podprla Francijo v razpravi o Alžeriji, ki se je pravkar začela pred Združenimi narodi v New Yorku.

Toda Macmillan je ostal trden in nanj niso prav nič vplivale ulične demonstracije nacionalistov. Popustiti ni hotel niti v vprašanju Alžerije niti oboroževanja Tunizije. Kar kot Eisenhowerju tako se tudi njemu ne zdi pametno podpirati kolonialne politike Francozov v Severni Afriki ter s tem gnati Arabce v naročje Kremlja. V tem je bil neuklonljiv.

Tako je lahko nastopil, ker je najbrž prepričan, da se bo šibka Francija morala prej ali slej vdati.

KOT ZA ČASA MUSSOLINIJA

Glavno mesto Južnega Tirola Bocen je bilo v nedeljo prizorišče ponovnih demonstracij proti nemški manjšini. Ker so jih priredili fašisti, so bile posebno surove in nespodobne.

Izredniki so domačine na vse načine psovali, jih pošiljali čez Brenner, zmerjali za izdajalce in zločince, mirne ljudi klofotali ter hoteli za vsako ceno naskočiti poslopje dnevnika Dolomiten.

Vodstvo Južnotirolske ljudske stranke je pozvalo svoje senatorje in poslance, naj zahtevajo v Rimu sestavo posebnega parlamentarnega odbora, ki bi imela nalogo preučiti razmere na ozemlju manjšine.

EISENHOWER JE ZBOLEL

Ko je te dni Eisenhower sprejemal na letališču v Washingtonu kralja Maroka Mohameda V., ga je začel iznenada tresti po telesu mraz in je moral takoj v posteljo.

Zdravniki so ugotovili, da se mu je zamazila v možganih majhna žila, in nato je deloma zebnil dar govora. V možganih k sreči ni nastalo krvavenje. Zato upajo, da bo v kratkem okreval.

Na ukaz zdravnikov je vsekakor moral odpovedati vse sprejeme ter se prihodnji mesec tudi ne bo smel udeležiti velevažnega zasedanja Atlantske zveze v Parizu. Državnik potrebuje brezpogojno daljšega počitka.

SLOVENSKO ČASNIKARSTVO

Glasilo Slov. dem. zveze Demokracija bo, kot beremo v zadnji številki, izhajalo od 1. decembra dalje namesto tedensko le dvakrat na mesec.

PALAMARA MIRI SLOVENCE

Odlok št. 173, s katerim je generalni komisar 10. oktobra obnovil na Tržaškem sramotni fašistični zakon proti »tujim imenom«, je izzval med Slovenci velikansko jezo. Zbali so se, da bodo uradniki spet našim otrokom spreminjali in pačili imena po svoji volji.

Zavoljo splošnega odpora ljudstva je pa dr. Palamara prejšnji teden poslal vsem županom Tržaške okrožnice, češ da se odlok »ne more in ne sme izvajati« proti Slovincem. Njim pritiče pravica, da dajejo otrokom imena »v slovanski obliki ali pa posebna imena svoje narodne skupnosti«.

Z okrožnico smo zadovoljni, vendar je ukrep nezadosten. Kako naj starši dokažejo zlohotnemu uradniku, da so Slovenci? Če hoče, jih lahko še naprej gnjavi. V tem so pa nacionalisti na občinah, kot znano, pravi strokovnjaki!

Edini pošten izhod bi bil, da se odlok št. 173 prekliče ter obenem fašistični zakon v vsej republiki odpravi. Kdo je mogel biti tišči modrijan, ki je svetoval Palamari, naj izda odlok? S tem ni naredil usluge niti Palamari niti državi.

TITA SO HOTELI UMORITI

Ameriški časopis Look je priobčil članek, v katerem trdi, da so stalinovci v marcu 1953 nameravali umoriti maršala Tita. Za ubijalca so bili določili nekega v duhovnika preoblečenega Afanasija Jefimova, ki je pa 12 minut pred atentatom dobil iz Moskve ukaz, naj načrta ne izvrši.

AGENZIA GIULIA

Pod tem imenom izdajajo demokristjani v Trstu glasilo s političnimi novicami. V eni zadnjih številki so se spotaknili ob Novi list, češ da je po nepotrebnem sprožil prepir zaradi dušnega pastirja na Trémumu. Ker primanjkuje v Beneški Sloveniji slovenskih duhovnikov, pravi časnik, je pač videmski nadškof primoran imenovati italijanske tudi v slovenskih farah in tako se je primerilo na Trémumu.

Agencio Giulio bi radi opozorili, da se mi nismo upirali imenovanju italijanskih duhovnikov v krajih, za katere ni najti slovenskih. Od njih smo le terjali, da opravljajo dušno pastirstvo po predpisih Cerkve, to je v jeziku vernikov. Gospodje naj nam odgovore, ali imamo pravico to zahtevati. To in edino to naj nam pojasne!

RIMSKI SENAT

Italijanski senat je v petek soglasno odobril zakon, po katerem naj bi namesto na vsakih 200.000 prišel že na 150.000 prebivalcev po en senator.

Načrt mora sedaj odobriti še poslanska zbornica. Ker pomeni zakon spremembo ustave, mora biti zanj dvetretjinska večina in po preteku najmanj 3 mesecev morata senat in poslanska zbornica o predlogu še enkrat glasovati.

Zakon predvideva, da se bodo bodoče volitve za senatorje in poslance izvršile istočasno. Južni Tirol bo brzkone imel v senatu 3 sedeže namesto dosedanjih dveh. Za zastopstvo nemške in tudi francoske manjšine v Italiji je poskrbljeno, le mi Slovenci nimamo v Rimu glasu in ne moremo tam braniti koristi našega naroda!

BOREC ZA SVOBODO

Dne 22. novembra je preteklo 190 let od rojstva tirolskega narodnega junaka Andreja Hoferja. Doma je bil iz Sv. Leonharda v Pasajerski dolini. S prirojeno nadarjenostjo in poštenim značajem se je že v mladih letih uveljavil. Bil je komaj 23 let star, ko so ga izvolili za deželnega poslanca v Innsbruck. Znana je bila njegova gostilna pri Sandwirtu, kjer so se v burnih Napoleonovih časih zbirali vsi tirolski domoljubi.

Že ob prvih pohodih francoskih čet proti Avstriji je zbral tirolske prostovoljne strelce in se boril proti tujcu. V vojni leta 1809 so ga domačini izvolili za poveljnika vse deželne brambe. Na gori Isel je pod znamenjem velikega lesenega križa porazil združeno francosko-bavarsko vojsko in koračal proti deželni prestolnici Innsbrucku, kjer je prevzel začasno vodstvo vlade. Oči vseh Tiroleev so bile uprte v Hoferja, že legendarnega junaka za svobodo domačije. Na svoj prapor je napisal geslo: Za dom in vero! Dunajska vlada ga je odlikovala s plemiškim naslovom in zlato verižico. Napoleon sam je pa razpisal veliko nagrado na njegovo glavo.

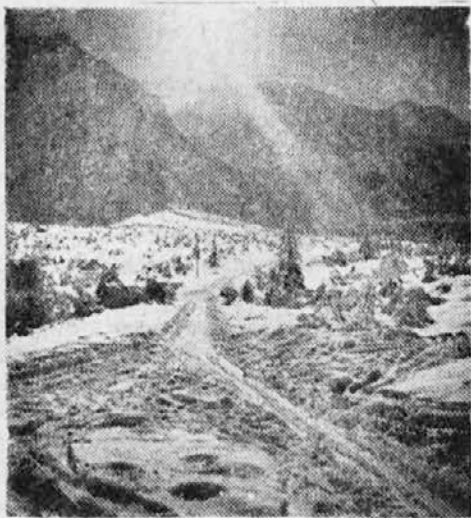
Napoleonova zmaga pri Wagramu je razblinila svobodoljubne upe. V Tirol je zopet udril Francoz. Hrabri Hofer se je s četico zvestih moral umikati pred močnim sovražnikom proti gori Isel. S seboj je nosil veliki leseni križ, znak prve zmage na isti gori. Dva meseca se je ustavljal francoskim bataljonom in ogražal boke Napoleonove armade, ki je preko naših krajev drla v srce Avstrije. Tedaj se je našel, kakor nekoč v grških bojih pri Termopilah Efiyalt, izdajalec, ki je sovražnika pripeljal po skrivnih stezah junaškemu branitelju za hrbet. Hoferjev sorodnik Franz Raffl je bil, ki se je polakomnil zlatnikov ter izdal domovino in nje branitelja.

Kar cel bataljon vojakov je spremljal zvezanega Hoferja v Meran in od tod v Mantovo v trdnjavsko ječo. Nekaj mesecev je ležal v temnici. 20. februarja 1810 so pa počili strelji in podrli junaškega boreca za tirolsko svobodo.

Potomci pa so mu zložili v spomin popevko:

»V Mantovi v okovih
je Andrej Hofer bil...«

S to pesmijo so budili domovinski čut po vsej Tirolski in ga dvigajo še danes v pravdi za dom in rod.

Planiška dolina v soncu in snegu

NOVICE

AZIJSKA IN PROFESORJI

Javnosti je premalo znano, da po ministrskih okrožnicah profesorji - supletenti sploh ne smejo zboleti. Če so namreč med šolskim letom več kot 5 dni od pouka odsotni, zgubijo službo. To so začeli uveljavljati pod Saragatovim ministrom za javno vzgojo Rossijem. Ta je uvedel tudi novost, da morajo profesorji - supletenti ob imenovanju predložiti zdravniško spričevalo, za katero morajo mestnemu ekonomatu plačati nad 500 lir. Predpis, da se mora profesor - suplent odsloviti, če manjka v vsem šolskem letu pet dni, je vreden najstrožje obsodbe, posebno še ko gre za profesorje - suplente na slovenskih šolah. Znano je namreč, da se naši profesorji sploh niso mogli doslej udeleževati natečajev, ker slovenske šole še do danes niso uzakonjene. Predpis je tudi nesocialen in za profesorje poniževalen ter škoduje ugledu države.

Kaj naj nadalje sodimo o odškodnini, ki jo komisariji prejema zlasti pri nižjih tečajnih izpitih v mesecu juniju? Za 80 do 90-urno naporno delo dobe, reči in piši, okoli 3000 lir. Kje je tu socialna pravičnost?

Ljudje se v dobi kraljevanja azijske bolezni upravičeno šalijo, da so profesorji - supletenti edini stan, ki je pred njo varen, ker sploh ne smejo zboleti. Človek bi se takemu zakonu in ravnanju najraje smejal, če bi ne bila stvar prerersna.

NOVI POTNI LISTI

V senatu so odobrili nove predpise za potne liste. Veljavni bodo 5 let, pristojbina bo pa znašala 5000 lir. Oproščeni so učitelji, diškiki, državni in občinski uslužbenci, duhovniki, delavci in drugi.

Vsak državljani, star nad 14 let, ima pravico, da mu oblastva izstavijo list v teku 30 dni. Odbiti ga smejo le vojaškim obvezancem, umobolnim, osebam, ki so pod sodnim postopkom, in sličnim. Prosilci, oproščeni pristojbin, vlagajo vse listine na nekolkovanem papirju. Zakon mora odobriti še poslanska zbornica.

ROMANJA V LURD

Katoliški svet se pripravlja na obhajanje stoletnice, odkar se je Mati božja prikazala v Lurdu. Višek slovesnosti bo 1958., ko bo obenem proglašeno Marijansko leto. V Lurdu pričakujejo okoli 7 milijonov romarjev.

VRTIČEK NA TEČAJU

Amerikanci imajo na Antarktiki moderno opremljeno znanstveno postojanko. Raziskovalcem ne manjka nič, zelo le pogrešajo sveže zelenjave. Če je več časa ne uživajo, se pojavi huda bolezen skorbut, tako da začno celo dlesna odpadati. Zato so velikopotezni Amerikanci sklenili, da bodo sredi večnega ledovja ustvarili — zelenjadni vrt. Zgradili so že velike barake, pripeljali iz Nove Zelandije na tone prsti, naredili gredice in jih posejali s korenjem, ohrovtom in drugo povrtnino. Gredice umetno ogrevajo in obsevajo.

Raste, da je veselje, in ljudem na južnem tečaju se ne bo več treba bati skorbuta.

MODERNA BOLEZEN

Zdravniki čedalje bolj ugotavljajo, da je eden poglavitnih vzrokov živčnih motenj in drugih bolezni hrup, krič in šum modernega življenja. To so dokazali tudi poskusi. Človek dojema glasove v lestvici od 1 do 130 fonov. Uho občuti ob tilhem govorjenju 10 fonov. Motorno kolo povzroča hrup 100 fonov. Če pa udari na slušni živec 130 fonov, te že zaskeli bolečina v možganih. Bele miške in muhe poginejo ob tuljenju sirene v nekaj minutah.

VELIKI GOSPODJE

Amerika vzdržuje v Italiji, kot znano, še vedno nekaj tisoč vojakov, ki so večinoma nastanjeni v Livornu in Vicenzi. Ti precej trošijo, ker so bogato plačani. Saj prejema navaden vojak samec okrog 110 tisoč lir na mesec, če je poročen pa 174 tisoč. Poročnik brez družine pride na 225 tisoč mesečno, z družino pa na več ko 400 tisoč. Primerjajmo s tem dohodke Evropejcev!

EVROPEJCI IN DOPUST

Nedavno so izšli podatki za večino evropskih dežel, ki kažejo, da v dneh letnega dopusta ostane 50 do 55 odstotkov Evropejcev kar lepo doma. Vzroki so pri polovici »zapuščenost« finančnega izvora, petina ostaja doma zaradi slabega zdravja, desetina sploh ne čuti potrebe po potovanju, drugi pa delajo tudi med dopustom, da kaj zaslužijo.

KRALJ CIPRA

Sredi borbe, ki jo vodi prebivalstvo Cipra za svobodo in neodvisnost, se je kar naenkrat oglasil londonski zdravnik Aris de Lusignan, češ da otok pritiče pravzaprav — njemu. Dokazal je namreč, da je potomec viteza, ki je za časa križarskih vojn zasedel Ciper in nad njim zavladal. Zato naj mu Velika Britanija izroči krono Cipra ali pa odšteva 2000 cekinov letne odškodnine. Kaj vse ljudje iztaknejo, samo da bi prišli do denarja!

Narodne manjšine v Italiji in Avstriji

(Nadaljevanje s 1. strani)

la v manjšino na njihovi lastni zemlji. Če bo potrebno, bo iskala pomoči in zaveznikov tudi v inozemstvu.

Spor med Italijo in Avstrijo je zatorej ne-rešljiv in bo stalno zastrupljal odnose med obema državama, ako demokristjani v tej točki ne spremene svoje politike.

Usodna napaka Avstrije je pa v tem, da sama ne izpolnjuje svojih zakonskih obveznosti do slovenske in hrvaške manjšine v

svoji državi. Italiji očita, da je do danes izvedla na Južnem Tirolskem le 40 odstotkov manjšinskih določb, sama je pa izpolnila doslej le en manjšinski predpis iz mirovne pogodbe, s tem da je namreč ustanovila slovensko gimnazijo v Celovcu.

Kako naj avstrijski državniki zahtevajo od drugih natančno in vestno izvrševanje mednarodnih pogodb, če jih sami ne izpolnjujejo? Kar delajo na Dunaju, je politika, uperjena zoper življenjske koristi njihovih krvnih bratov v Južnem Tirolu!

Dopisi v Tržaškega

TRŽAŠKI POKRAJINSKI SVET

V ponedeljek je bila seja tržaškega pokrajinskega sveta. Komunistični svetovalec Tominec je predložil resolucijo, s katero naj bi svet ostro protestiral proti vladi, ker je s svojimi zahtevami onemogočila veliko zborovanje partizanov v Rimu. Italijanski antifasisti so z njim nameravali proslaviti 10-letnico republike.

Predsednik Gregoretti je izjavil, da resolucije ne more sprejeti na dnevni red, ker obravnava povsem politično vprašanje, ki spada v pristojnost parlamenta. V znak protesta so nato vsi komunistični svetovalci zapustili dvorano.

Seja se je kljub temu nadaljevala. Sprejet je bil sklep o štipendijah dijakom nižjih in višjih srednjih šol ter akademikom. Uradu za tujski promet so nakazali 6 milijonov in 600 tisoč lir podpore, 50 tisoč pa ustanovi trgovskih pomočnikov.

DELAVSKI NEMIRI V TRSTU

Prejšnji četrtek je bila v Trstu, kot smo že javili, splošna stavka. V popoldanskih urah je bilo pred cerkvijo sv. Antona mogoče zborovanje, ki se ga je udeležilo nad 20 tisoč delavcev. Zastopniki obeh sindikalnih organizacij so v svojih govorih poudarili, da tržaški kovinarji od svojih upravičenih zahtev ne morejo in ne smejo odstopiti. Govorniki so obenem napovedali, da ladjedelniški delavci naslednji dan stopijo v novo stavko, ki naj traja do ponedeljka.

Ker so to pot kovinarje podprle skoraj vse politične stranke, tako da je z njimi vse ljudstvo, je Zveza industrijcev objavila sporočilo, v katerem skuša svoje ravnanje opravičiti. Industrijci trde, da ne morejo sprejeti zahtev kovinarjev, češ da je treba najprej izboljšati naprave tukajšnjih ladjedelnih in šele zatem zvišati plače. Iz poročila izhaja, da nameravajo delodajalci tmasto vztrajati pri svojem stališču.

Delavci so jim pa takoj odgovorili z novo stavko. Sklenili so, da bodo odslej vsak dan zapusili delo eno uro pred zaključkom rednega delovnega urnika.

TUDI TRGOVCI PROTESTIRAJO

Ker je komisar na tržaškem županstvu dr. Mattucci sklenil znatno zvišati trošarinski davek na najrazličnejše predmete, so trgovci prejšnji četrtek v znak protesta od 12. do 20. ure zaprli vse obrate. Ker so ta dan stavkali tudi vsi delavci, je bilo mesto popolnoma mrtvo in nas je spominjalo na vojne čase.

Zdi se, da je komisar Mattucci dobil nalogo, naj spravi v red občinski proračun, ki je, kot znano, doslej izkazoval več milijard letnega primanjkljaja. V ta namen namerava zvišati zlasti trošarinski davek do najvišje mere, ki jo zakon dovoljuje, ter skleniti s posameznimi trgovci nove davčne pogodbe.

Trgovci trde, da tako velikih davkov sploh ne morejo plačevati, in izjavljajo, da bodo prisiljeni svoje obrate ukiniti.

Tudi iz tega vidimo, da je Trst res zabredel v veliko gospodarsko stisko.

PROF. FEGIZ JE ODPSTOPILO

Predsednik Tržaške trgovinske zbornice prof. Luzzatto-Fegiz je pred dnevi odstopil. Nekateri trde, da je odgovorno mesto zapu-

stil, ker so njegovi predlogi za izboljšanje tukajšnjega gospodarstva na pristojnem mestu naleteli na gluha ušesa. Trgovinska zbornica je z njim vsekakor zgubila moža, ki je pogumno in častno branil gospodarske koristi Trsta.

NABREŽINA

(55 MILIJONOV ZA JAVNA DELA)

Te dni je nabrežinska občinska uprava prejela obvestilo, da so oblastva odobrila gospodarski načrt za leto 1957-58. Za javna dela v občini je bilo nakazanih skupno 55 milijonov lir. Zaradi pomanjkanja natančnejših podatkov in ker upravni odbor ni še podrobneje proučil pravkar odobrenega gospodarskega načrta, navajamo danes le važnejša javna dela, ki jih bodo izvršili v bližnji bodočnosti.

Za zgradnjo novega zdravniškega ambulatorija v Sesljanu je bilo nakazanih 8 milijonov. Deset milijonov je določenih za ureditev splošne greznice v Nabrežini in Sesljanu, sedem milijonov pa bodo potrošili za javne telefonske govornice v Šempolaju, Mavhinjah, Vižovljah, Medji vasi in Slivnem. Deset milijonov je odobrenih za razširitev vodovodnih naprav v Devinu in Nabrežini, medtem ko so 3 milijoni določeni za ojačanje javne električne razsvetljave.

V okviru gospodarskega načrta bodo izvršili tudi razna obnovitvena dela v šolskih poslopih ter otroških vrtec, za kar je nakazanih nad 12 milijonov. Osem milijonov pa je končno namenjenih za ureditev in asfaltiranje občinskih cest.

Gradbene načrte in proračune bo po nalogu generalnega komisariata izvršil Tehnični urad v Trstu.

ZGONIK

Generalni komisariat je konec prejšnjega tedna odobril gospodarski načrt za leto 1957-58. V zgoniški občini bodo izvršili za 14 in pol milijona javnih del. Skoraj vse nakazilo, in sicer 13 milijonov, pojde za preurejevanje in asfaltiranje občinskih cest, 500 tisoč lir je določenih za razširitev vodovodne mreže, 1 milijon pa bodo potrošili za novo streho na šolskem poslopiju v Saležu.

Občinska uprava namerava, kot slišimo, med drugim temeljito popraviti in asfaltirati cesto iz Zgonika v Salež ter pot z avtoceste v Brišičke.

Na pobudo Urada za tujski promet v Trstu bo ustanova Selad na novo sezidala cerkev na hribu Sv. Lenarta, ki postaja čedalje bolj priljubljena izletniška točka.

MALI REPEN

Po vseh vaseh naše občine se je v soboto bliskovito razširila vest, da se je v kamnolomu podjetja Sonzogno pri Repniču zgodila nesreča, ki je na žalost terjala smrt delavca Albina Paoliča iz begunskega naselja pri Opčinah. Njegovega delovnega tovariša, 24-letnega Stanka Škabarja iz Velikega Repna pa so zaradi hudih ran in udarcev po vsem telesu nezaveštnega nemudoma odpeljali v tržaško bolnišnico.

Vzroki izredno hude nesreče niso še znani. Delavci vedo povedati samo, da je velikanški žerjav, ko je premikal 2 in pol tone te-

zak kamen, nenadno odpovedal, tako da je njegov krak z vso silo tresčil na tla ter na mestu ubil delavca Paoliča. Žerjav je pri tem zdrknil v več metrov globok kamnolom in potegnil s seboj tudi strojnika Škabarja.

Oblastva so uvedla preiskavo, da bi dognala vzroke grozne nezgode.

REPENTABOR

Zvedeli smo, da so oblastva pred dnevi nakazala naši občini 9 milijonov lir, s katerimi bodo izvršili nekatera javna dela, predvidena v gospodarskem načrtu za leto 1957-58. Popravili bodo cesto od Cola do župne cerkve, za kar je določen poldrugi milijon; 500 tisoč lir je nakazanih za razna dela v župni cerkvi, enako vsoto pa bodo potrošili za napeljavo vodovoda po vaseh. Šest in pol milijona pa je namenjenih za asfaltiranje poti v raznih naseljih občine.

V načrtu pogršamo predvsem postavko za napeljavo telefonske javne govornice na Fernetičih. Ker je potreba po tej napravi čedalje večja, prosimo občinsko upravo, naj skuša to delo izvršiti s sredstvi iz rednega občinskega proračuna. Prepričani smo namreč, da prefektura te postavke ne bo odbila, čeprav ima občina precejšen primanjkljaj.

OPČINE

V torek se je v Trstu smrtno ponesrečil 32-letni Mario Tensi, ki je bil po rodu Tržačan, a je stanoval na Opčinah, kjer se je bil poročil s tukajšnjo domačinko. Njegova tragična smrt je globoko presunila vse vaščane in vzbudila splošno sočustvovanje.

Pokojnik je bil zaposlen pri podjetju, ki gradi sedemnadstropno stavbo na vogalu ul. Pacinotti in ul. Fornace. V torek je z dvema tovarišema postavljaj v višini šestega nadstropja zidarski oder, ki se je pa nenadno udril, tako da je bila nesreča neizogibna. Tensi je z višine 20 metrov padel na cestni tlak in ostal na mestu mrtev. Njegov prijatelj 42-letni Ivan Perič je hudo ranjen obtičal na balkonu v 5. nadstropju, medtem ko se je tretji zidar pravočasno rešil.

Naj mladi mož v miru počiva. Njegovi go-spe izrekamo globoko sožalje.

O ŠOLSKIH KUHINJAH

Nekatere matere iz devinsko-nabrežinske občine so se obrnile na naše uredništvo s prošnjo, da jim pojasnimo, zakaj se letos v občini niso še odprle šolske kuhinje. Za zadevo smo se pozanimali na pristojnem mestu ter zvedeli naslednje: Vsa prejšnja leta je šolske kuhinje (refekcije) vodila Občinska podporna ustanova (ECA) v Nabrežini. Pred kratkim pa je prefektura odredila, naj za kuhinje odslej skrbi šolski patronat v Nabrežini, češ da mu tudi po zakonu to delo pritiče. Ravnatelj industrijskega tečaja v Nabrežini, ki je obenem predsednik šolskega patronata, nam je izjavil, da se kuhinje niso mogle še odpreti, ker trenutno nima osebe, ki bi to delo mogla izvrševati. Tajnik patronata je namreč učitelj in zato drugod zaposlen. Uspešno bi mogel voditi kuhinje samo, če bi šolska oblastva imenovala na njegovo mesto drugega učitelja.

Ne glede na vse te težave sodimo, da bi vprašanje šolskih kuhinj morali čimprej rešiti. Vprašamo se obenem, zakaj in čemu šolski patronat jemlje nase dolžnosti, ki jih navsezadnje ne more izpolnjevati.

— Dopisi iz Goriške —

GORIŠKI POKRAJINSKI SVET

Na zadnji seji pokrajinskega sveta je njegov predsednik najprej pozdravil novega slovenskega pokrajinskega svetovalca dr. Kacina, ki je prišel v pokrajinski svet namesto dr. Sfiligoja.

Nato je svet najprej soglasno odobril napkup še 126 akcij po 500 lir Družbe za gradnjo avtocest, tako da je postala tudi naša pokrajina polnopravni član uprave.

Vsak član uprave mora namreč imeti najmanj 400 delnic, medtem ko jih je naša pokrajina doslej imela le 274. Poročilo o tem vurašanju je podal pokrajinski odbornik za finance dr. Chientaroli. Poročal je tudi o vzdrževalnih za bolnike v raznih pokrajinskih zdravstvenih in drugih ustanovah za leto 1958; pokrajinski svet je soglasno sklenil, da ostanejo vzdrževalnine enake kot lani.

Nato so še z večino 13 glasov proti 6 (proti so glasovali 3 komunisti, 1 socialist, 1 socialni demokrat in slovenski svetovalec Črne Miladin) izvolil zastopnike v okrajne volilne komisije za leti 1958-59, in sicer za Gorico, Gradiško, Tržič in Krmin. Edini Slovenec, ki je bil kot član - namestnik izvoljen v goriško volilno komisijo, je g. Viljem Nant.

IZ ŠTMAVRA

V krasnem nedeljskem jutru smo pod močnim slavolokom nad Sočo pričakovali prevz. g. nadškofa, ki je prav za naš praznik sv. Mavra hotel priti med nas na pastirski obisk. Nagovorila ga je dijakinja Slavica Končar s prigodno pesmijo naše učiteljice gospe Ljubke Bratuž. Med slovesnim pritrkovanjem je spreved vstopil v okrašeno cerkev, kjer je zadonel v pozdrav moški zbor, medtem ko je med sv. mašo prepeval mešani zbor. Nadškofovo izrecno priznanje za ubrano netje gre zlasti v čast pevovodji, umetniku Jelku Devetaku. G. nadškof je obžaloval, da nam ne more govoriti v naši materinščini in razvil očetovski govor, ki ga je v njegovem imenu raztolmačil vernikom msgr. Božo Kiačič. Veselila sta nas škofova pohvala in njegovo zadovoljstvo z obiskom, zlasti pa še njegova preprostost domačnosti. Ko je obiskal še pokopališče in župnišče, je Prezvizišeni zapustil svojo malo čredo pod Sabotinom, ki je v skrbnem varstvu domačega dušnega pastirja in njegovega čvrstega častitega brata.

Naj dodamo še veselo sporočilo, da bo to soboto obhajal poroko v travniški cerkvi naš domačin pianist Jelko Devetak. Njemu in njegovi gospe želimo vsi Štmaverci obilo božjega blagoslova in notranjega zadovoljstva!

KONCERT ZBORA LOJZE BRATUŽ

V soboto in nedeljo je priredil zbor Lojze Bratuž dva odlično uspela pevka koncerta. Lepa slovenska pesem je še vedno tista privlačna sila, ki privabi največ poslušalcev. Obakrat je bila dvorana polno zasedena. Pevci so s svojim natančnim in globoko občutenim petjem želi veliko odobravanje. Morda so še najbolj zapeli Medvedov Nazaj v planinski raj. Občinstvo pa je naravnost pretresla Sattnerjeva kantata Jettejeva pri-sega, ki smo jo v našem Primorju menda prvič slišali. Zboru moramo čestitati, da se je v kratkem času naučil ne prelahkega dela, ki ga podaja tako, da lahko z njim nastopi

na radiu in v tržaškem Avditoriju. Posamezne pesmi je napovedovala g. Ljubka Šorli, na klavirju pa jih je spremljala gđe. Lojzka Bratuževa. Koncert je vodil prof. Filej. Želeli bi samo, da bi bil spored bolj pester, glasova dveh glavnih solistov pa jasnejša.

IZ TRŽIČA

Že pred volitvami v notranjo komisijo naših ladjedelnic so se vodstva vseh treh sindikatov (CISL, UIL in FIOM) dogovorila, da bodo po volitvah stavkovno borbo nadaljevala. In to se je res zgodilo v sredo preteklega tedna, ko je dala pobudo za splošno 3-urno stavko UIL, ki sta si ji pridružili CISL in FIOM. Stavke, ki je bila od 14. do 17. ure, se je delavstvo udeležilo v ogromni večini, in sicer je od 5802 delavcev stavkalo 4. 581, a le 30 uradnikov.

Isti dan je bila splošna stavka delavstva CRDA tudi v Trstu in Miljah. Ker gre za na pol državno podjetje, se čudimo, da odgovorna državna uprava ne reši tega gordijevega vozla z vso energijo. Saj je zares uspešna industrijska proizvodnja mogoča le, če je ne moti pogosto stankanje nezadovoljnega delavstva.

IZ ŠTEVERJANA

Predpreteklo nedeljo smo Števerjanci slovesno obhajali zahvalnico, na katero smo se dobro pripravili. Kmetovalci smo čutili dolžnost, da se zahvalimo dobremu Stvarniku za vse v tem letu prejete dobrote. Saj smo letos pridelali mnogo zares odličnega vina in sadja, ki smo ju prodajali po prilično dobri ceni. Zato še bolj sočustvujemo s tistimi posestniki, ki imajo polja v nižinskem svetu in katerim je spomladanska slana uničila skoraj vse pridelke. Posebno hudo je bilo prizadetih okrog deset posestnikov. Tako je n. pr. kmet C. M. lani pridelal 76 hl vina, letos pa le pičlih šest.

V nedeljo so nam zvonovi naznanjali tužno vest, da je v Gorici umrl 65-letni domačin Maligoj Ivan. Pokojnik je bil poštena slovenska korenina in se je do druge svetovne vojne živahno udeleževal v prosvetnem delu, posebno še v bivši orlovski organizaciji; po vojni pa se je preselil v Gorico. Naj mu sveti večna luč! Užaloščeni družini izrekamo iskreno sožalje.

Preteklo soboto je praznovala 80-letnico rojstva zavedna slovenska gospodinja, domačinka g. Filečka Štekar roj. Pintar, ki se je pred več ko 50 leti omožila z g. Štekarjem Antonom na Valerišču. Njun dom je znan vsem goriškim Slovincem kot eden najlepših v Brdih. V največji meri je to zasluga naše slavljence, ki ji vsi Števerjanci želimo še dolgega življenja v krogu družine. Da bi njeno zadovoljstvo še popolnejše, ji želimo, da bi ji čimprej popolnoma ozdravele tudi noge, ki ji v zadnjem času nekoliko nagajajo.

IZ GABRIJ

Predpreteklo nedeljo se je na mostu čez Vipavo smrtno ponesrečil 51-letni domačin Milan Pavletič. Ko se je, nič hudega sluteč, vozil na svojem motornem vozilu proti domu, je tako močno trčil v avtomobil nekega goriškega trgovca, da si je pri padcu pretresel možgane in razbil lobanjo. Odpeljali so

ga takoj v goriško bolnico, a je naslednji dan umrl. Nesreča ga je zgrabila prav na njegov rojstni dan. Pokopali smo ga v torek ob veliki udeležbi vaščanov. Naj mu sveti večna luč. Njegovim preostalim naše iskreno sožalje.

IZ RUPE

Predpreteklo nedeljo se je 23-letnemu domačinu Ivanu Kovcu zgodila huda prometna nesreča.

Ko se je na motorju vračal z izleta po Beneški Sloveniji domov, je v Šempetru Slovenov treščil ob stopnišče vodnjaka na trgu in obležal v krvi. Pri padcu si je zlomil levonoogo, razbil spodnjo čeljust in pretresel možgane. Upamo, da bo mladi fant v kratkem okreval, kar mu vsi rojaki iz vsega srca želimo.

IZ DOBERDOBA

Kmetovalci, ki imajo svoje njive pod Doberdobom, trpijo veliko škodo, ker se jim onemogočuje za časa vojaških strelnih vaj dostop do zemljišč. Ogromnega dragocenega časa izgubljajo že z dolgotrajnim čakanjem. Prepričani pa so, da bi se jim lahko dovolil dostop do njih tudi za časa vaj, saj so izven dosega izstrelkov. Če pa to že ni mogoče, prosimo vojaška oblastva, naj vsaj poskrbe, da bodo vojaške vaje tam, kjer ne motijo prevažnega kmečkega dela. O nas Kraševcih šaljevci trde, da nas je ljubi Bog dovolj hudo kaznoval že s tem, da nam je dal vedno suho zemljo in le malo dobre. Če pa še te ne moremo obdelati, je naše gorje dvakratno. Zato upamo, da bodo vojaška oblastva na kak način skušala ugoditi naši prošnji.

PRAZNIK DREVES

Prejšnji četrtek je bil običajni šolski praznik dreves. Goriški kanonik Cirotti je v navzočnosti številnih oblastnikov blagoslovil drevesca, ki so jih pozneje ljudskošolski otroci posadili v ulici XX. septembra na bregu ob Kornu.

Pomen praznika je dobro orisal prof. Strassi, ki je poudaril, kako je pohlep po lahkem in hitrem zaslužku oslepil prejšnje rodove, da so uničevali gozdno bogastvo. To se je dogajalo zlasti na našem Krasu, v Dalmaciji in ob Jadranu. Takšno uničevanje se danes maščuje posebno v nesrečni Padski nižini, kjer povodnji leto za letom povzročujejo ogromno gospodarsko škodo in večkrat terjajo tudi človeške žrtve. Nato je župan dr. Bernardis poročal o treh srednješolcih, ki so napisali najboljše italijanske naloge o lanskem prazniku dreves, ter izročil eni dijakinji nagrado 25 tisoč lir.

SMRT ZAVEDNE SLOVENSKE MATERE

Dne 23. t. m. je po daljšem bolehanju umrla v Dornberku g. Štefanija Harej, roj. Vidmar. Pri vaščanih je uživala globoko spoštovanje; to se je izkazalo zlasti pri pogrebu. Moški zbor ji je pel v slovo pred hišo, v cerkvi in na pokopališču. Pokojna je bila vzorna mati in je radodarno pomagala tudi drugim. Še prav posebno je bila zaželen pri bolnikih, za katere je imela izreden dar tolažbe.

Iskreno sožalje izražamo vsej užaloščeni družini, posebno pa hčerki redovnici in sinu dr. Zorku, ki bivata v Trstu.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ TRČMUNA

Trčmunsko pokopališče sameva visoko nad vasjo pred župnijsko cerkvijo sv. Ivana Krstnika in je bolj podobno zapuščenim njivi, oziroma travniku kot svetemu prostoru. Občinska uprava se pač ne zanima za pokopališča. Na tamkajšnji božji njivi je koj ob vhodu na desni strani tudi grob največjega Beneškega Slovence msgr. Ivana Trinka, ki je v 60-letni dobi svoje profesorske službe v videmskem semenišču vzgojil na tisoče slovenskih in furlanskih duhovnikov.

Kje je veliki mož pokopan, ti bo povedal cerkovnik, ker na njegovem grobu ni drugega znamenja kot leseni križ, ki je bil postavljen na dan pogreba pred dvema letoma. Če bi pri nas vladale redne razmere, bi bil s prispevki Beneških Slovencev že davno tu postavljen nagrobni spomenik, ki bi bil vreden zaslužnega pesnika, učenjaka in umetnika. Prepričani pa smo, da bi se v sedanjih razmerah s Trinkovim spomenikom zgodilo isto kot s spomenikom njegovemu sobratu in prvemu pesniku Beneških Slovencev Petru Podreki v Roncu.

Trinko namreč tudipo smrti ne da miru plačanim šovinistom, ki kot psi volunijo in si ogledujejo, če je kaj novega na njegovem grobišču. Da javnost spozna, v kakšnih razmerah živimo, povemo, da so kar en mesec pred prvo obletnico pesnikove smrti poizvedovali o pripravah na spominsko službo božjo v farni cerkvi; uredniki znanih dnevnikov pa so bili pripravljene za napad v listih.

Ko je na dan maše zadušnice cerkovnik prišel odpirat samotno cerkev, je pred vrati našel številne orožnike, ki naj bi skrbeli za vzdrževanje reda. Najbrž so bili razočarani, ko so v cerkev prišli le domači župnik in pokojnikovi najozji sorodniki.

Enaka poizvedovanja so bila tudi ob 2. obletnici smrti, a Trinkovi nasprotniki so bili

spet razočarani, saj ta dan v farni cerkvi ni bilo niti maše zadušnice! Medtem ko so za dušo rajnega profesorja ta dan molili po vsej ostali Beneški Sloveniji, se ga na Trčmunu, njegovi rojstni vasi, niso spomnili. Pri nas je navada, da na predvečer maše zadušnice in med mrtvaškimi molitvami naslednjega dne zvonijo zvonovi. A za Trinka ni bilo zvonjenja, ker bi z njim najbrž spravljal v nevarnost »italijanstvo« dežele.

V časnikih smo čitali, da namerava prosvetno društvo Ivan Trinka v Vidmu zbirati prispevke, da postavi dostojen spomenik vlezaslužnemu možu. Obenem smo zvedeli, da je bržkone prav ta vest vzbudila pozornost sedanjega laškega župnika, ki je, kakor pravijo, že napravil načrt za Trinkov nagrobni spomenik ter zanj že začel nabirati prispevke. Res, msgr. Trinka je vreden dveh in še več spomenikov.

IZ PETJAHA

Natal Kulvan in Aldo Golez iz Petjaha sta skupaj delala pri gradnji velikanskega jez v Švicarskem gorovju. Pred nekaj meseci pa je Natal Kulvan tam našel smrt. Njegov prijatelj Golez je napravil veliko delo usmiljenja ter prepeljal mrtvega sovaščana v rodno vas, da bi mirno počival na domači božji njivi. Po pogrebu se je mož spet vrnil v Švico. Sedaj pa je dospela vest, da se je tudi njemu pripetila huda nesreča. Ko je namreč delal v nekem podzemskem rovu, je padla nanj več sto stotov težka skala. Takoj so mu priskočili na pomoč prijatelji ter odvalili težki kamen, ki je revežu zmehčal prsi in zlomil desno nogo. Sedaj se nahaja v bolnici v Motter Aler. Vsi prav iz srca želimo, da bi 26-letnemu fantu zdravniki rešili življenje.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Ministrstvo za javna dela in socialno skrbstvo je pred nekaj dnevi odredilo, da se otvo-

ri tudi v naših vaseh več delovišč. Čedadaska občina je dobila skoraj dva milijona lir za ureditev hudournika Lese; 750 tisoč je bilo nakazanih za zgradnjo nove poti od cerkve pri Štoblanku do ceste Hlodič - Dreka; enako vsoto dobi občina Srednje za razširitev pokopališča v Oblici; skro dva milijona je določenih za pogozdovanje Kolovrata; 1 milijon 732 tisoč dobi grmiška občina za pogozditev gore Kum; skoro dva milijona sta namenjena občini Prapotno za pogozdovanje zemljišč ob Idrijci; občina Podbonesec dobi nekaj nad dva milijona 600 tisoč za ureditev planine Mije; občina Tajpana pa bo uredila gorsko pot v Obozčah in Kodromacu, za kar prejme 3 milijone 894 tisoč lir.

Imamo vtis, da so v Vidmu in Rimu ob dvanajsti uri gospodje vendarle vsaj deloma spoznali, da ne smejo povsem zanemarjati gospodarskih potreb naše zapuščene in bedne Beneške Slovenije.

IZ RAJBLJA

V zadnji številki smo poročali o velikem zborovanju rudarjev, ki so sklenili, da se njihovi zastopniki udeležijo sestanka na prefekturi v Vidmu, kamor so bili povabljeni tudi predstavniki rudniške uprave. Dvo-dnevna pogajanja 14. in 15. novembra so pa bila žal brezplodna. Takoj nato je bila razglašena 48-urna stavka.

Da bi bila borba še bolj uspešna, so delavci prejšnji teden sklenili, da bodo stavkali vsake štiri ure. Poleg tega ne bodo odslej več opravljali akordnega dela.

V soboto, 16. t. m., so oblastva znatno povečala število službujočih orožnikov, ki so zastražili vso vas in tudi rudniške naprave. Ukrep je naredil zelo slab vtis, saj je vsakomur znano, da so rabeljski delavci omikani in miroljubni ljudje. Zakaj se današnji gospodarji rudnika tako zelo boje mirnega delavstva? Ali naj iz tega splepamo, da je njihova vest zaskrbljena, ker je prepojena z nesocialnim čustvovanjem?

13

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Naslednje leto se je rodila druga hči, Gizela. Zopet se je cesarjeva mati namrdnila, da je cesarica zagrešila protidinastično dejanje, ker je rodila že drugo hčer in ne še sina. Tudi malo Gizelo so odvzeli materi in jo oddali v oskrbo v drugo nadstropje, kjer je že sestra rastla v okolju plačanih dvorjank in dovilj brez maminega varstva in ljubezni.

Po Dunaju so jeziki začeli šepetati, da je nadvojvodinja Zofija sama namignila sinu, da njegova žena ne bo več imela moškega potomca in da je zatorej njegova dolžnost, kako drugače poskrbeti za avstrijskega dediča. Po skrivnih poteh je Elizabeti nasprotna dvorna struja stvari tako uredila, da so take govornice prišle tudi na uho Elizabete in legle kot strupene sence na njeno razboljeno srce.

To pot je sklenila, da se bo odslej za svoje otroke borila! Po drugem materinstvu se je

Elizabeta še bolj razvila v polni lepoti. Cesar jo je kar oboževal. Zato je dosegla, da je odločil, naj se »otroški dvor« preseli bliže Elizabetinih soban v tako imenovano »Radetzkyjevo krilo« palače. Zdaj je bil ogenj v strehi. Zofija je sinu pisala, da ho zapustila dvor, če je ne bo bolj upošteval.

Tako se je preko nedolžnih otročičev razvnel boj med taščo in snaho. Sedaj pa ni šlo več samo za otroke, Zofija se je bala, da ne bo Elizabeta tudi v politiki dosegla vpliv na moža.

Politika triindvajsetih

Elizabeta je s svojim osebnim čarom res vplivala na moža. Še bolj pa si je pridobila srca podložnikov, ko je na obiskih po Češkem in Moravskem pokazala prijaznost tudi do nižjih, ne oziraje se na predpise dvorne etikete. Zato je marsikateri avstrijski politik

upal, da se bo lahko posluževal cesaričinega vpliva tudi v javnih zadevah.

Toda cesar in dvor sta bila obdana kot z neprodinim zidom od skrajno konservativne in fevdalne plemiške stranke, ki je odločevala tudi v zunanji avstrijski politiki. Tej stranki je pripadalo 23 najvišjih plemiških družin. Le njih člani so imeli pravico do »velikega pristopa« na dvor, to se pravi, da so smeli ob vsakem času priti do cesarja in cesarice. Cesarica sama je smela prosto, ne da bi dovoljenje za avdienco prej šlo skozi roke ministrov, občevati le z 229 damami iz omenjenih rodbin. Te so znale svoj položaj dobro izkoristiti in so obdale dvor s svojimi ljudmi in zastopniki. Cesarico svobodoljubnih nazorov so skušale že iz vsega začetka ovirati, da bi ne vplivala na Franca Jožefa.

Cesar je v zunanji politiki vedno nihal med različnimi svetovalci; zadnji, ki je prišel k njemu in mu rekel, da veličanstvo misli tako kot on sam, je odnesel zmago.

Boj za vpliv v zunanji politiki se je pokazal posebno za časa Krimske vojne (1853-1856), ko je car Nikolaj zahteval večji vpliv na Balkanu in kot zadnji cilj zasedbo Carigrada. Upal je, da mu bo pri teh načrtih stala ob strani Avstrija; saj je cesarju s svojimi bajoneti rešil prestol v revolucionarnih letih 1848 in 1849.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ali je to resno slavistično delo?

Druga letošnja številka ljubljanske revije Jezik in slovnost prinaša na prvem mestu razpravo znanstvenice in literarne zgodovinarke Marje Boršnik »Književna gibanja kot odsev družbenega razvoja« (pri Slovencih). Snov je zanimiva in človek se tem rajši loti branja, ker ve, da je Jezik in slovnost danes kljub svojemu strokovnemu značaju (ali pa prav zato) ena najbolj simpatičnih in resnih slovenskih revij, v kateri ima skoro vsak prispevek svojo težo. Toda pri branju razprave Boršnikove ga čaka razočaranje.

Ze takoj v začetku naleti na frazeologijo, nad katero bi se v kaki teoretični razpravi o družbenem razvoju nihče ne spotikal, a ki gotovo ni na mestu v resni slavistični študiji. Vendar pa ni slog tisto, kar najbolj neprijetno vpliva, ampak vsebina, ali bolje rečeno, nekatere trditve, ki jih najdemo v razpravi in ki pravzaprav nimajo prave niti z naslovom sestavka niti z literaturo. Bogve zakaj jih je Boršnikova smatrala za potrebne?

UDAREC PO J. E. KREKU?

V razpravi naletimo med drugim na tale stavek: »V duhu internacionalnih katoliških teženj se ji je (slovenski duhovščini) posrečilo v nekaj letih spretno organizirati moderno kapitalistično gospodarstvo, ki se je z njim trdno usidrala v najširših plasteh ljudskih množic na kmetih, pridobivajoč si z gmotnim vse silnejši duhovni vpliv tudi po mestih.« Pri tem se Boršnikova sklicuje kot na zgodovinski vir na »študijo v rukopisu« nekoga D. Steguja z naslovom »Kritične misli o Ivanu Cankarju in njegovi dobi«.

Če premislimo pomen stavka, ki ga je zapisala, si ne moremo misliti drugega, kot da je imela v mislih dr. Janeza Ev. Kreka in njegovo socialno gibanje v času od začetka tega stoletja do prve svetovne vojne. Krek je bil tisti, ki je z močjo svojih idej o medsebojni pomoči in z vplivom svoje velike osebnosti pripravil slovenske kmečke množice do tega, da so se sredi kapitalističnega sveta, v katerem je neprestano pel boben ter je poganjal kmetije na dražbo, organizirale za gospodarsko samopomoč. Vzcvetele so živinorejske, mlekarke in druge zadrage ter hranilnice in posojilnice. Ali je morda to tisto »moderno kapitalistično gospodarstvo«, ki ga ima Boršnikova v mislih? Ali ji res ni znano, da je J. E. Krek skušal rešiti slovenske kmete prav pred takim modernim kapitalističnim gospodarstvom? In slovenski kmet je predstavljal takrat še večino slovenskega naroda! S tem, da je skušal Krek slovenskega kmeta gospodarsko osamosvojiti, je reševal tudi slovenstvo, kajti kapitalizem, ki je skušal iztrgati našemu kmetu zemljo, je bil v glavnem nemški in celo velenemški.

»STUDIJA« NEPOZNANEGA PISCA

Celo moderni marksistični sociologi — in med njimi je tudi Kardelj — priznavajo J. E. Kreku, da je odigral napredno in pozitivno vlogo v gospodarskem in političnem razvoju slovenskega naroda. Zato se tem bolj čudimo, kako je prišla Boršnikova do pojmovanja, ki ga v nekoliko prikriti obliki izraža v svoji razpravi. Ali se je posluževala kot vira res samo še nenatiskane razprave širši javnosti neznanega avtorja? Zakaj je pustila vendar obsežno literaturo o Kreku, h kateri so prispevali pisce vseh svetovnih naziranj? Iz nje bi se bila lahko vsaj poučila o stvarni naravi Krekovih pobud, če se je že hotela spraviti nadenj. Tako pa se bralec ne more ubraniti vtisa, kot da Boršnikovi sploh ni dosti znano, v čem je bilo pravzaprav bistvo Krekovega delovanja. Sicer bi ga ne bila vrgla in isti koš z najbolj konservativnimi elementi njegove dobe.

Govoriti v zvezi s Krekovim delom o »internacionalnih katoliških težnjah« je tudi vsaj nejasno izražanje, če ne kaj slabšega. Ali misli pod tem morda Boršnikova krščansko socialno gibanje, ki je dalo vzpodbudo tudi Kreku? Njega pobudniki so bili ljudje, ki jih je navdajala resnična in iskrena verna, da bi pomagali revnim množicam, a to ni ime-

lo nobene zveze s kako uradno politiko katoliške Cerkve. Če bi bila Cerkve kot taka sprožila to gibanje, bi pač ne bilo prišlo v vseh deželah in tako tudi na Slovenskem do nasprotstev med »socialnimi« in drugimi elementi v katoliškem taboru.

VEČ VESTNOSTI IN VEČ STUDIJA!

Toliko le mimogrede, da ne gre brez odziva mimo trditve, ki je zelo zgrešena in bistveno napačno prikazuje važno razdobje moderne slovenske socialne in politične zgodovine. Trditve M. Boršnikove je sicer sama po sebi nesmiselna, vendar pa je lahko tudi nevarna, ker je vsebovana v razpravi, ki hoče veljati za znanstveno, in ker jo je zapisala književnica, ki uživa ugled resne znanstvene delavke. Ta svoj sestavek je celo brala na slavističnem kongresu meseca septembra v Beogradu. Tokrat se je vsekakor premalo potrudila in nezadostno dokumentirala svoje pisanje. Kar je prejkone v naglici vrgla na papir, lahko velja le za njeno osebno mnenje, nikakor pa tega ne more ponujati javnosti kot znanstveno dokazano resnico. Pripomnimo naj še, da smo našli v njeni razpravi še vse polno drugih nepremišljenih in nedokazanih trditev, ki so resnično v škodo njenemu ugledu literarne zgodovinarke. Tako je n. pr. mirno zapisala, da je bil Cankar »največji socialni reformator svoje dobe«. Nalogo, da Boršnikovo popravijo, prepuščamo njenim tovarišem literarnim zgodovinarjem, ki gotovo ne bodo pustili brez odgovora tako samovoljnega tolmačenja Cankarjevega literarnega dela. Mi ji le priporočamo nekoliko več vestnosti in objektivnosti, kadar piše o stvareh, ki ne spadajo čisto v njeno stroko in jih zato ne more brez skrbnega študija dobro poznati.

Profesorjem, dijakom in drugim, ki se zanimajo za zemljepisne vede priporočamo knjigo:

Mirko Rijavec: JUŽNA AMERIKA

(Dežela — Prebivalstvo — Zgodovina — Kultura)
Dobi se pri vseh slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici. Stane 300 Lir.

Stane Gabrovec:

„Najstarejša zgodovina Dolenjske“

Morda že od nekdanj ni pravega sorazmerja v pozornosti, ki jo posvečata kritika in javnost različnim novim knjigam. Toda v zadnjih letih je to nerazmerje še posebno očitno. O nekaterih knjigah, leposlovnih in drugih, je dostikrat mnogo več govora kakor o delih, ki v resnici zaslužijo, da bi kritika opozorila javnost nanje, pa ostanejo skoro nezapažena. Vzrokov za ta pojav je več, med temi nedvomno tudi pomanjkanje strokovnih in sposobnih kritikov.

Ena takih knjig, ki bi bila zaslužila resne ocene, a je ostala skoro prezrta, je Najstarejša zgodovina Dolenjske Staneta Gabrovca, ki je izšla že pred meseci v založbi muzejskih društev v Novem mestu, Brežicah in Metliki. Delo nosi podnaslov Vodnik po arheoloških zbirkah muzejev v Novem mestu, Brežicah in Metliki, vendar pa je mnogo več kot muzejski vodnik. V podnaslovu se izraža le skromnost mladega arheologa, ki je na sedemdesetih straneh v zgoščenih in znanstveno-kritičnih obliki, upoštevajoč najnovije in starejše vire, prikazal zgodovino Dolenjske od prazgodovinskega časa do konca rimskega obdobja. Naloga ni bila lahka, kajti »slovenska arheološka veda znanstveno še ni toliko uredila in prečistila gradiva, da bi bilo lahko preprosto in poljudno pisati tam, kjer problemi tudi v strokovni literaturi še niso preprosti in jasni, ali pa sploh še niso načeti.«

DINAMIČNO POJMOVANJE ZGODOVINE

Gabrovec zelo zanimivo popisuje n. pr. ilirsko in keltsko dobo na Dolenjskem. Zgodovinskega dogajanja ne pojmuje statično in celo svari pred togim pojmovanjem zgodovine, ker »nič ne bi bilo bolj zgrešeno kot statično gledanje, ki pod istimi imeni (plemen) ne vidi spremembe, ki jih prinaša razvoj.« Avtor pojmuje zgodovino dinamično. Eno najzanimivejših mest v njegovem delu je prav tam, kjer prikazuje, kako so se plemena Noričanov, Latobikov, Tauriskov, Japodov, Karnov in Histrov meša-

Razstava Nina Perizija

Te dni je razstavljal v občinski galeriji znani tržaški slikar Nino Perizi. Pokazal je nekaj nad dvajset slik v pastelni tehniki, skoro same pokrajine s kraškimi motivi. Vmes je bila le ena sama oljnata slika.

Perizi je ena najizrazitejših osebnosti med tržaškimi umetniki in osebnostna je tudi njegova umetnost. Vsaka njegova slika že od daleč razodeva, da je Perizijeva tako s svojimi barvami kot po kompoziciji in slogu. In vsaka je mojstrovina zase. Umetnik ima izreden čut za barve, iz katerih ustvarja prave barvne simfonije, prežete s toplim liričnim razpoloženjem. Njegove slike izžarevajo čar, ki se mu človek ne more ubraniti. Vedno spet se vrača pogled na njegove pokrajine, na katerih zna s skopimi potezami toplih pastelnih barv pričarati samotni mik kraške pokrajine, pobočje z redkimi grmi, črto kraškega hriba, skupino dreves ali snežno planoto, iz katere mole črne šibe golega leščevja. Je moderen, a ne zapada v suho, nepoetično abstraktnost, ohranil si je nedotaknjen čut za lepoto in zdrav okus.

Njegova razstava je bila pomemben dogodek v tržaškem kulturnem življenju in je prav posebno pritegnila pozornost resničnih ljubiteljev umetnosti.
K. c.

— o —

Spacal v Nemčiji in na Švedskem

Slikar Lojze Spacal bo imel decembra veliko razstavo v Münchenu. Tamkajšnji Muzej grafike ga je povabil, da bi prikazal svoje najboljše grafike iz zadnjih dvajsetih let. Razstava bo obsegala nad sto del. Odpri jo bodo okrog 20. decembra in pozneje prenesli še v Stuttgart, verjetno pa še kam drugam.

Januarja pa bo razstavljal Lojze Spacal skupno z nabrežinskim rojakom kiparjem Celom Pertotom, ki živi v Stockholmu, v drugem največjem švedskem mestu v Göteborgu. V kratkem pa bo privedil Spacal osebno razstavo tudi v Milanu. S petimi grafikami je bil zastopan letos poleti tudi na mednarodni razstavi grafike v Tokiu in v Osaki.

V Milanu in na Švedskem bo izložil samo olja.

la in preobrazevala, izpreminjala svoje plemenske sestavine in svojo kulturo. Lahko rečemo, da še noben pisatelj ni tako jasno in tako dokumentarno prikazal tega razdobja v zgodovini slovenskega ozemlja kakor Gabrovec. Isto lahko rečemo tudi o rimskem razdobju. Gabrovec se ne zadovoljuje s splošnimi trditvami ali orisom, ki nekaj pove samo strokovnjakom, ampak nazorno in v podrobnostih, kolikor mu je pač dovolil skopi prostor, prikazuje tudi živo usodo ilirskega in keltskega prebivalstva pod Rimljani. Naj navedemo samo en primer, ki dokazuje njegovo metodo podajanja: »Vojaki iz Dolenjske so se sedaj (pod rimsko oblastjo) borili po vsem svetu. Kot vojake so jih cenili, toda sedaj je bilo to vojskovanje le potreba, obrt, kvečjemu še iskanje osebnih ambicij brez prejšnjega notranjega vrednostnega odnosa.«

DOLENJSKI VOJAKI V PALESTINI

»Dolenjske vojake srečamo sedaj n. pr. v Palestini, kjer pomagajo zatreti judovski upor, kot nam pove napis, ki je bil najden leta 1908 v Samariji. To borbo ilirskega vojaka z Dolenjske v daljni Judeji navajam samo za primer, ki nam jasno kaže, kaj so Iliri s svojo samostojnostjo izgubili. Borbo na tujem je sedaj ilirsko-keltski bojevnik z Dolenjske lahko občutil samo kot nepotrebno zlo ali pa kot pot v karieri, domači ilirski skupnosti pa ta napor ni mogel ničesar dati.«

Ta kratki odstavek kaže, v kako živem in nazornem slogu je delo napisano, ne da bi zastran tega izpadlo iz znanstvenega okvira.

Zato spada Gabrovčevo delo med tiste knjige, ki se zde navidezno neznačajne, a presenetljivo. Škoda le, da je bil avtor v jeziku premalo skrben.

Knjigi je priložen zemljevid antičnih najdb na Dolenjskem in delo je obilno ilustrirano. Na žalost so pa morali izvorni klišeji zaradi pomanjkanja denarja odpasti. Uporabljeni so bili le stari. Delu je priložen tudi obširnejši povzetek v francoščini.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENCEV V TRSTU

vabi na sestanek, ki bo v petek, 29. nov., ob 20.30 v običajnih prostorih v Ulici Martiri della Libertà (Commerciale) 5/I.

Na sporedu bo razgovor o bodočem delovnem programu krožka. Po razgovoru pomenek o bližnjem izletu.

GOSPODARSTVO

Vrtnar v decembru

Novembrsko vreme je bilo v splošnem za vrtnarja zelo ugodno, ker ni bilo premokro — prej narobe — in tudi ne premrzlo. Špirnača, radič, endivija, ohrovt, glavno zelje, cvetača, cikorija in ostala povrtnina na prostem ni prav nič trpela in se je zato dobro razvijala. — Decembar pa bo verjetno bolj neugoden in zastran tega je potrebno misliti, da spravite vso povrtnino, kateri škoduje mraz. Če jo vkletimo, to je denemo v pesek, moramo to opraviti v suhih dneh, sicer bi povrtnina začela v mokri kleti gniti. V toplih dneh odpremo v kleti za kakšno uro okna. Najbolje naredimo to med 11. in 13. uro, da se klet nekoliko prezračí.

Če ostane na prostem še kaj povrtnine — radič, petršilj, zelena (šelin) itd. — jo moramo zavarovati pred mrazom s tem, da jo pokrijemo s steljo, slamo, z vejevjem in podobnim. Pozno endivijo moramo povezati, da se bo obelila. — Nadaljujemo z izkopavanjem rdečega radiča. Hranimo ga v kleti med peskom do siljenja v gnoju, v hlevu, v toplih gredah ali v rastlinjaku.

Na prosto sadimo ta mesec grah — zgodnje okrogle vrste — in bob. Grah ljubi že prej gnojeno zemljo, kateri dodamo še umetnih gnojil: na 100 m² površine raztrosimo po 6 kg superfosfata (perfosfata) in po 2 kg kalijeve koli (sale potassico) in žveplenokislega amoniaka (solfato ammonico). Če zemlja ni že prej pognojena, podkopljemo poleg navedenih umetnih gnojil na površino 100 m² po 250 kg dobro udelanega, dozorelega hlevskega gnoja. Na isto površino zasadimo približno 2 1/2 kg grahovega semena, ki naj pride v srednjem do 8 cm globoko.

Nadaljujemo s sajenjem na prosto čebulčaka in rdečega česna. Opozarjamo, da bo najbrž tudi letos zmanjkal čebulček. — Sedaj prereditimo drobnjak (šnitloh). Vsako rastlinico vsadimo nekaj cm globoko na razdalji 5 cm. — V tople grede sejemo solatico, korenček, zgodnje zelje itd.

Glavno vrtnarjevo opravilo pa je decembra meseca prekopenje in gnojenje vse proste vrtnice zemlje. Prekopljemo kolikor mogoče globoko. Če je zemlja težka, ilovnata, je najbolje, da jo pustimo v velikih grudah, da vpliva mraz nanjo. V splošnem pa težke zemlje niso dobre za povrtnino, če jih prej ne premešamo z velikimi količinami peska in apna. V ta namen služi prav dobro blato iz obcestnih jarkov, ki navadno vsebuje precej apna in tudi mnogo drugih gnojilnih snovi. Za vrt namenjeno zemljišče moramo bogato pognojiti s hlevskim gnojem, katerega raztrosimo vsaj po 5 kg na vsak kv. m. Poleg tega raztrosimo na vsakih 10 m² po 1 kg Thomasove žlindre, ki prinese v zemljo za rastline nujno potrebno fosforovo kislino in mnogo apna. Kakšnih 10 dni pred setvijo oziroma presajanjem raztrosimo na vsakih 100 m² še 2 kg apnenega dušika (calcio-cianamide, črni prah).

V tem mesecu delamo nove tople grede.

Cvetličarjeva opravila

Izrabiti moramo vsako toplo sončno uro, da cvetličnjak prezračimo. Istočasno moramo cvetice popršiti z vodo, ki pa naj ne bo

premrzla: naj ima enako toploto, ki je v cvetličnjaku. — Rastline v cvetličnjaku zalivamo bolj zmerno. Odstraniti moramo vse suhe ali bolne liste ter jih vreči v ogenj. — Zaključimo s sajenjem čebulnic, kot so tulipani, hijacinte, krokus, anemone itd. — Ker je bilo novembra precej ugodno vreme, mnogi niso še spravili goreček (geranijev - pelargonij) v prezimovališče in tudi ne izkopali gomoljev georgin in kan. Pazimo, da nas mraz ne prehiti.

Če nismo zadovoljni z lepoto trato, jo sedaj prekopljemo. Tudi druga potrebna dela na zemlji izvršimo v tem mesecu. Zaključimo zasajanje lepotočnih grmov, katerim odpadajo listi. — Cvetlični vrt ali park prečistimo in odstranimo iz njega odpadlo listje! Izčistiti treba tudi morebitne vodne jarkove. — Najbolje bo, če zgrebemo pesek na poteh v kupe, da se med zmrzovanjem in odlaganjem ne porazgubi.

ZIMSKO GNOJENJE TRTAM

Trtam pognojimo vsako tretje leto obilno, obe vmesni pa le deloma, in sicer takole:

Sportni pregled

BREZ PRESENECENJ NE GRE!

Tekme za italijansko nogometno prvenstvo postajajo od nedelje do nedelje bolj zanimive. Dokaj pomembni sta gotovo bili 11. in 12. kolo, saj se doslej menda še ni zgodilo, da bi gostujoča moštva od 36 možnih točk odnesla domačinom kar 22.

V nedeljo so vse enajstorce razen Padove, ki je znana po svoji trdni in preračunani obrambni igri, morale na domačih tleh gostom prepustiti vsaj eno točko. Slavne ekipe, kot so Milan, Juventus in Atalanta, pa so celo doživele poraz!

Prednost Juventusa, ki se je bil krepko usidral na vodilno mesto, se je skrčila na 2 točki. Toda njegovi nasledovalci se bodo morali močno truditi, da posežejo v borbo za prvo mesto. Bročičeva ekipa je proti Napoliju doživela drugi poraz (1:3). Prvič je Juventus izgubil proti Lanerossi Vicenza (1:2). Ne glede na to se Juventus odlikuje zaradi svoje odlične igre in njegovi člani Mattrel, Corradi ter Nicolè tvorijo izredno vigrano celoto. Ima obenem močno krilsko vrsto ter učinkovit napad (Charles in Sivori). Na drugem mestu lestvice je Fiorentina. Na tretjem pa je Napoli, katerega napad je doslej zabil največ golov (30). Največ zaslug za uspeh ima brez dvoma Bugatti, ki je trenutno najboljši vratar v Italiji. Dobro se do sedaj drži Padova, ki ima v svojih vrstah odličnega Hamrina. Novinca Verona in Alessandria sta zelo nevarna na domačem igrišču. Dobro napreduje tudi Lanerossi Vicenza, Udinese, Sampdoria, Lazio in Inter pa so zelo nestalni. O Spalu lahko rečemo, da marsikrat hudo preseneti nasprotnike.

Poglavje zase tvori Bologna. Pred začetkom tekem za prvenstvo je ekipa mnogo obetala, toda doslej nas je skoraj vedno razočarala. Jugoslovanski trener Benčić je odstopil in na njegovo mesto je prišel Sarosi. Zamenjava je klubu očitno koristila, vendar ni resno, če mislimo, da je to zasluga večnega Madžara. Verjetno je ekipa sedaj začela žeti sadove temeljite priprave, ki jo je moštvo preskrbel Benčić. Ne glede na to je Bologna sedaj pričela zmagovati in se tako pomika v sredino lestvice. Kaj pa Vukas? Jugoslovanski napadalec je edini uspešni član enajstorce, toda v slabi družbi se še tako velik mojster usnjene žoge ne more popolnoma uveljaviti.

Torino se zadnje čase vendarle prebuja. Prvo zmago je Marjanovičev moštvo doseglo komaj v 7. kolu. Letošnje tekmovanje je Torino začel zelo nesrečno, toda sedaj že plove v mirnejše vode. Milan se še vedno ni premaknil z dna lestvice. V 11 tekmah je zmagal samo enkrat, in sicer proti Atalanti,

Za obilno ali popolno gnojenje, ki ga opravimo vsako tretje leto, podkopljemo na vsakih 100 m² površine po 300 kg hlevskega gnoja, katerega dopolnimo s 6 kg superfosfata (perfosfata) in z 2 kg kalijeve soli (sale potassico). Najbolje je, da gnojila raztrosimo po širokem odkopu — jarku. Tega potegnemo sredi trtnih vrst, oddaljen naj bo 20 cm od stebel. Podkopati pa moramo gnojila precej globoko, in sicer do okoli 20 cm.

V vmesnih letih, ko ne gnojimo s hlevskim gnojem, uporabljamo samo umetna gnojila: okoli vsake trte raztrosimo po 100 gramov superfosfata, 50 gramov žveplenokislega amoniaka (solfato ammonico) in 50 gramov kalijeve soli. To velja za trte, ki so vsajene na razdaljo 2 m. Če je razdalja večja, mora biti tudi količina gnojil večja, ker so trte močnejše. — Umetna gnojila seveda ne smemo trositi v neposredno bližino rastlin, marveč vedno v kolobarju, ki naj bo vsaj 20 cm oddaljen od trtnega stebela.

Isto načelo kot za gnojenje trt v vinogradu velja tudi za trte na latnikih. Te so seveda močnejše, bolj na daleč razpeljane. Potrebujemo zato večje množine gnojil.

Najbolje bo, da trtam pognojimo že decembra, če ne pa januarja.

ki z njim deli predzadnje mesto lestvice. Na zadnjem mestu je Genoa, ki se bo letos le s težavo ohranila v A ligi.

Po 12. kolu je lestvica naslednja: 1. Juventus 19; 2. Fiorentina 17; 3. Napoli 16; 4. Roma 15; 5. Padova 14; 6. Alessandria 13; 7. L. R. Vicenza in Udinese 11; 9. Sampdoria, Verona, Inter, Lazio, Bologna in Spal 10; 15. Torino 9; 16. Milan in Atalanta 8; 18. Genoa 5.

LAHKA ALI TEŽKA NALOGA ZA TRIESTINO?

Po 11 kolih se je tudi v B ligi začelo nekoliko jasnosti in glavni favoriti že silijo na vrh. Enajstorce so postavljene pred težke preizkušnje, v katerih morajo potrjevati svojo moč. Danes lahko trdimo, da bo Triestina povratek v A ligo verjetno lažji, kot se je zdelo pred začetkom tekmovanja. Njena naloga pa kljub temu ni lahka, česar se najbolje zaveda trener Olivieri, ki je zato podvrget moštvo intenzivnemu treningu. Za nastope na domačih tleh vlada v mestu precejšnje zanimanje, čeprav se športniki še zmeraj ne morejo sprijazniti z dejstvom, da je tržaško moštvo prvič v zgodovini zašlo v B ligo. Triestina je v nedeljo porazila (3:0) Taranto. Na tujih igriščih je doslej nabrala 5 točk, kar je vsekakor precejšen uspeh. Njena igra je od tekme do tekme boljša. Moštvo ima dobro krilsko vrsto in vigran napad, ki je letos zelo plodovit (21 golov). Ekipa se trenutno nahaja na drugem mestu lestvice in ima eno točko zaostanka za Comom, katerega položaj ni bogve kako trden.

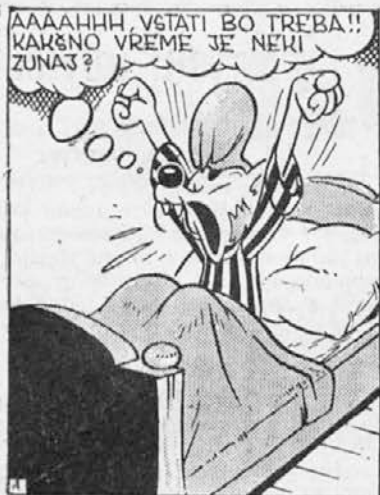
Sedanja lestvica: 1. Como 15; 2. Triestina, Bari in Venezia 14; 5. Brescia 13; 6. Taranto, Prato, Zenit-Modena, Messina in Palermo 12; 11. Simmenthal-Monza, Marzotto in Sambenedettese 10; 14. Catania 8; 15. Novara in Cagliari 7; 17. Lecco in Parma 5.

Stava 13 - PO NASEM BO TAKO? - Stava 13

1. decembra 1957

1. L. R. VICENZA — GENOA	1
2. VERONA — ATALANTA	1
3. LECCO — TARANTO	1 2
4. MESSINA — ZENIT MODENA	1 X
5. NOVARA — SIMM. MONZA	1 X
6. PRATO — CAGLIARI	1
7. VIGEVANO — SIENA	1 2
8. GALLARATESE — CARRARESE	1
9. VARESE — PIACENZA	1
10. LA CHIVASSO — VADO	1 X
11. CANTU' — SOLBIATESE	1 X
12. CREMA — MALNATESE	1
13. RHODENSE — VIMERCAT.	1
1. SESTRESE — VOGHERESE	1
2. SCHIO — PORTOGRUARO	1

1
Za
naše
naimališe
Zimsko
veselje

Rumena kača - vladař sveta

10

E. Wallace . R. B.

»Dober dan!«

Ivanka se je kar zdrznila. Bil je on, na kateręga je prav ta trenutek mislila. Jahal je staro kljuse, razkodrano kakor on sam.

»Kako ste našli tisto podrtijo?« ga je vprašala v smehu, da bi zakrila svojo zadrego. »Občudovala sem že tudi vaš avto.« Cliffordove oči so se bleščale kot zvezde.

»Kako ste prijazna!« je vzkliknil in zdrsnil s konja. »Se ne bojite, da me užalite? Pred poroko se pač ne bova kregala. Bo dovolj časa potem.«

»Pa čemu ste si zabili v glavo prav tisto bajto? Mojster Carter pravi, da bo požrla tisočake.«

On jo je gledal s smejavimi očmi in si gladil brado.

»Da«, je raztreseno odgovoril. »Kaj hočete, sem pač malec udarjen. Morda mi je podnebje teh krajev šlo na živce. — Sicer pa je sam antičen kotiček, se vam ne zdi? — Ulkazal bom tudi ogradi-

ti vrt za solato in zelje — potem za kurnik — so vam všeč kokoši, Doroteja?«

Med klepetanjem sta prišla do vile Narthovih. Kljuse je samo sledilo.

»Gospod Bray je prav odločil, da se morate poročiti z dekletom iz naše družine?« je nenadoma vprašala Ivana in se je ustavila.

Za hip ga je spravilo vprašanje v zadrego.

»E, da! Gotovo!«

»Ste imeli radi tistega Braya?«

»Zelo. Dolgo let sva živel skupaj. Bil mi je skoraj oče. Prav rad sem ga imel.«

»Tako rad, da hočete na njegov ukaz eno izmed nečakinj.«

»Sprva sem mislil, da se mu je buča zasuknila.«

»Potem ste pa spoznali, da misli zares,« je vztrajalo dekle. »Preoblekli ste se pa kot strašilo.«

»Kar odbijam?«

»Ne! Saj jaz se ne branim, če so neki razlogi, ki me silijo v zakon,« je nadaljevala.

Divji mladeničev obraz se je kar razjasnil. »Sicer pa ne mislite, da sem vsa vznihena nad tem zakonom...so določeni razlogi...«

»Vas je morda stari Narth silil, da privođite?« »Silil tako kot stari Bray vas,« je odgovorila Ivanka. »Čuden položaj, smešen in

TEDENSKI KOLEDARČEK

1. decembra, nedelja: 1. adventna
2. decembra, ponedeljek: Marta
3. decembra, torek: Frančišek
4. decembra, sreda: Barbara
5. decembra, četrtek: Saba
6. decembra, petek: Nikolaj, sv. Miklavž
7. decembra, sobota: Ambrozij

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 27. novembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	624—626 lir
avstrijski šiling	23,70—24,20 lir
100 dinarjev	80—85 lir
100 francoskih frankov	115—125 lir
funt šterling	1580—1660 lir
nemško marko	147,25—148,25 lir
pesos	12—16 lir
švicarski frank	145—146 lir
zlato	707—709 lir
napoleon	4900—5050 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 1. decembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slušna igra: Slavko Rupel: »Usoda«, enodejanka. Igrajo člani Rad. odra; 20.30 Zvočni mozaik; 22.00 Nedelja v športu; 22.20 V svetu jazz-a.

Ponedeljek, 2. decembra, ob: 12.00 Iz lovčevih zapiskov: »Hrček skopuh«; 18.55 Hrvaške narodne pesmi — poje sopranistka Fedora Lombardi; 19.15 Radijska univerza: Kako nastane dnevnik: »Neodvisni in strankarski listi«; 20.30 Giuseppe Verdi: »Don Carlos«, opera v 4 dej.

Torek, 3. decembra, ob: 12.00 Opoldansko predavanje: »Halen pri Bernu, naselje bodočnosti«; 13.30 Glasba po željah; 18.30 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Obletnica tedna: »Petnajst let atomskega veka«; 22.00 Italijansko-slovenski kulturni stiki skozi stoletja; dr. Janko Jez: »Italijanski slovenisti v zadnjih 100 letih«.

Sreda, 4. decembra, ob: 12.00 Žena in dom, obzornik za ženski svet; 19.15 Sola in vzgoja; prof. dr. Anton Kacin: »Vzgojni motivi v Finžgarjevih delih«; 20.30 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Ivan Tavčar-Mirko Javornik: »Visoška kronika«, radijska igra. Igrajo člani Rad. odra.

Četrtek, 5. decembra, ob: 12.00 Potovanje po Italiji: Turistični razgledi M. A. Bernonija; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 18.30 Z začarane police: Ivanka Cegnar: »Osliček sv. Miklavža«; 19.15 Radijska univerza: Izumi v zgodovini civilizacije: »Od ognja do hrane v konzervah«; 21.00 Prihod sv. Miklavža.

22.00 Nove knjige in izdaje: Andrej Hieng: »Usodni rob«, poroča prof. M. Jevnikar.

Petek, 6. decembra, ob: 12.00 Opoldansko predavanje: »Na Kanarskih otokih«; 13.30 Glasba po željah; 19.15 Znanost in tehnika: »Ustvarjanje novih zdravil«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 O glasbilih: prof. P. Merku: »Viola, čelo in bas«.

Sobota, 7. decembra, ob: 12.00 Zivljenja in usode: »Kim Novak«; 16.00 Radijska univerza: O zdravstvu in higieni dela: »Higiena dela«; 17.00 Maroltove zborovske skladbe — poje moški zbor »Bojan« iz Dornberka; 18.00 Oddaja za najmlajše: Nataniel Hawthorne - A. Javornik: »Snežni možič«. Igrajo člani Rad. odra; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Teden v Italiji; 21.00 Dramatizirana zgodba: Judita Romanova: »Plačilo za greh«. Igrajo člani Rad. odra; 22.00 Ženski vokalni kvartet »Večernica«.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 417: Opazila sem, da je kokoš že dalj časa bolehal in ni marala hrane. Ker je bila spodaj otekla, sem jo zaklala. Ugotovila sem, da je v notranjosti imela mnogo vode. Od kod ta voda?

Odgovor: Kokoš je bila zelo verjetno okužena po klici Salmonella tipy murium, ki spada v isto vrsto klic, zaradi katerih nastane tifus pri človeku in tudi prašičja kuga. Kokoš je klice že dalj časa nosila v sebi. Bolezen je nastopila zaradi nenadne spremembe temperature ali pa zaradi nepravilne in nezdrave hrane. Voda je v notranjosti nastala zaradi vnetja sluznic, se pravi tako, kot nastane pri človeku plevritis. Verjetno so bila otekla tudi jetra in kak drugi notranji organ. Za natančno diagnozo bi seveda moral kokoš pregledati živinozdravnik. Prav je, da ste jo zaklali, ker bi sicer shirala in zelo verjetno okužila ostale kokoši. Tako meso moramo dobro prekuhati.

Sporočamo žalostno vest, da nas je v torek po kratki bolezni za vedno zapustila v 68. letu starosti naša ljubljena in nepozabna mama in žena

MARIJA PAVLETIČ por. KOVIC

Žalujoči mož Franc, hčerka Zorka, sin Izidor, hči Karmela z možem Vinkom in sinčkom Vinkičem ter ostalo sorodstvo

Rupa — Nova Gorica, 27. nov. 1957

ŽENSKI KOTIČEK**VLAŽNI ZIDOVI**

Če so zidovi vlažni, raztopi v dveh litrih vode 600 g mila. Ko tekočina zavre, vzemi krtačo in s toplo raztopino stene premaži. Ko se zidovi docela posušijo, jih premaži še z drugo plastjo, to je s toplo raztopino galuna. V osmih litrih vode raztopi 400 g galuna. S tem mažeš zidove teden dni zaporedoma; postali bodo nepremočljivi.

DROBNI NASVETI

- Vonj po ribah na jedilnem priboru odstraniš z limoninim sokom.
- Vampe očisti z debelo soljo in s toplo vodo.
- Nylon nogavice je treba oprati vsak večer; pentlje se ne bodo tako hitro spuščale.
- Mesa ne puščaj v vodi, ker izgubi mnogo hranljivih snovi.
- Umazano pohištvo očisti z vodo, v kateri si namakal surovo kislo zelje.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 30. nov., ob 20.30 v prosvetni dvorani

»A. Sirk« v Sv. Križu
Josip Tavčar

PRIHODNJO NEDELJO

V nedeljo, 1. dec., ob 16.30 v prosvetni dvorani

na Opčinah
Nicola Manzari

NASI LJUBI OTROCI

V torek, 3. dec., ob 20.30 v Avditoriju v Trstu

Eugene O'Neill

STRAST POD BRESTI

V četrtek, 5. dec., ob 18. uri v dvorani na stadionu

»Prvi maj«, Vrdelska cesta 7

Hans Fitz

SREBRNA LILJA

mladinska igra

Po predstavi bo sv. Miklavž s pomočjo dobre vile, kraljčice, Bonija in Lipeta obdaroval prisotne. Darila bo sprejemal Miklavžev pooblaščenec od 1. dec. dalje vsak dan od 16.30 do 18.30 v prostorih SPZ, Ulica Roma 15/II. in 5. decembra od 13. ure dalje pri blagajni pri Sv. Ivanu.

OBVESTILO

V sredo, 4. decembra, bo ob 20. uri v Ulici Roma 15/II ustanovni občni zbor SLOVENSKEGA FOTOKLUBA V TRSTU. Vljudno so vabljeni vsi ljubitelji fotografije.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

tragičen obnem. Ne vem, kako se bo izteklo; izrazila pa bi rada eno željo.

»Ta je?«

»Pojdite k brivcu in dajte si ostriči tisto strašno brado. Rada bi videla, kakšni ste v resnici.«

»Ej, zdaj pa smo!« je vzkliknil Lynne in ji smeje pónudil roko.

»Na svidenje!« Skočil je v sedlo. Ivanka pa se je obrnila in se smejala do solz. Smejala se je še, ko je srečala Štefana, ki jo je ogledoval s sumljivimi očmi.

IX.

»Kaj za zlomka pa ti je,« je zamomljal Narth, ki je imel prav malo veselja do smeha.

»O, nič, govorila sem s svojim zaročencem,« je odgovorila Ivanka; temni Štefanov obraz se je malo razvedril. V rokah je držal pismo, ki ga je že zjutraj prejel.

»Ivanka,« je pripomnil, »pridi potem k meni v mesto. Bova skupaj kosila.«

Na taka vabila ni bila vajena.

»Boš prišla kar v urad. Predstaviti ti moram nekega prijatelja... zelo izobraženega... hm, res odličnega...«

Bolj kot novica je Ivano zanimalo, čemu je stric v takšni zadregi.

»Bo prišla tudi Letty?« je vprašala.

»Ne, ne; homo samo jaz, ti in — tisti moj prijatelj. Mislim, da nimaš nič proti, četudi je tujec.«

»Tujec? Kako?«

Narth se je v zadregi odkašljajal: »Iz Azije je... pravzaprav Kitajec... morda celo kak mandarin ali guverner...«

»Prav, prav, če vi tako želite.«

»Ime mu je Graham St. Clay; menda trguje doma in tukaj.«

»Graham St. Clay?«

Kje je slišala to ime? Čemu jo vabi na kosilo s tem azijskim prijateljem?

Štefan Narth se je vrnil v pisarno in je spet prebiral pismo. Jezilo ga je, da se je zavezal s tistim Kitajcem, ki mu že vsiljuje svojo voljo. Pismo je bilo napisano v majhni, lepi pisavi:

Dragi Narth!

Komaj smo se davi ločili, sem zvedel, da se je gospodična Ivana Bray zaročila s Cliffordom Lynnem. Mi hočete gospodično predstaviti? Jutri lahko kosimo skupaj. Določite, kje in kdaj ter mi telefonirajte.

St. Clay

Pečat je bil od prejšnjega večera. Ukazovalni ton ga je ujezil. Ker je šlo za Ivano, mu ni bilo toliko mar, kakor če bi rumenec klical njegovi hčerki.

V restavraciji pa se ni hotel z njim kazati. Naročil je pripraviti kosilo v sejni dvorani podjetja.

V uradu je našel Spedwella, ki ni imel običajnega mrtvaškega obraza.

(Dalje)